

Stiftelsen Fargespill
Nina Griegsgt. 2
5015 Bergen

Bergen, 28.06.2013

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Innspill til Kulturløftet III med bakgrunn i NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Fargespill vil gjerne få takke for anledningen til å spille inn til Kulturløftet III, i tillegg til at vi ønsker å berømme Kulturdepartementet for bestillingen av Kulturutredningen 2014 og for viljen til å la seg evalueres eksternt. Da vi ser at våre innspill til Kulturløftet III og Kulturutredningen 2014 er svært sammenfallende har vi tillatt oss å samle alt i ett dokument.

1. Kort om Fargespill

FARGESPILL er en eksplosiv forestilling presentert av barn og ungdom med musikk og dans fra hele verden. Forestillingen debuterte med stor suksess under Festspillene i Bergen i 2004. Siden den gang har Fargespill blitt drevet fram som en spektakulær flerkulturell forestilling i stadig utvikling. Fargespill har utviklet seg til et hektisk helårsprosjekt og er sett av over 100 000 publikummere.

Fargespill består av over 70 barn og unge fra ca. 30 ulike land, inkludert Norge. Siden 2004 har Fargespill engasjert hundrevis av barn og unge. De fleste av barna og ungdommene er kommet til Norge som flyktninger og asylsøkere. Det er disse unge, lovende aktørene som er grunnstammen i Fargespill.

Fargespillforestillingene er et nært, musikalsk møte med unge menneskers historie om hvem de er og hvor de kommer fra, avdekket gjennom deres egen kulturarv i form av musikk og dans fra deres respektive land. På en enestående måte forenes disse musikalske perlene med våre egne norske musikktradisjoner og urban ungdomskultur.

Ideen er at kraftfull scenisk formidling er avhengig av både sterke historier og et høyt profesjonelt nivå. I Fargespill ivaretar topp kvalifiserte musikere, lys og lyddesignere, koreografer og scenografer den profesjonelle rammen, og inni denne rammen står barna og ungdommene og byr på seg selv, sin kultur og historie, på sitt nivå.

I Fargespill er det musikken og kunsten som er i fokus, og det har aldri vært ment som et «hjelp-prosjekt», men siden 2004 har Fargespill vist seg å få også store positive sosiale konsekvenser på grunn av måten vi jobber på.

Vi mener at dette bunner i at vi jobber utelukkende ressursfokusert:

En grunnleggende tanke i Fargespill er at sosial og kulturell anerkjennelse er kanskje den viktigste ressursen for at barn og unge med innvandrerbakgrunn skal kunne vokse seg sterke og trygge i et nytt land. Problemet er at dette ikke er noe de bare kan skaffe seg selv, det er noe vi som bor her allerede må være villige til å gi dem. Og for å kunne gjøre det må vi fokusere på ressursene, ikke problemene. I stedet for å spørre «Hva mangler du?», spør vi «Hva har du å gi oss?», fordi hvert enkelt menneskes skjebne og historie har noe viktig å fortelle oss, historier til mennesker som har sett og opplevd ting vi ikke har opplevd. Vi trenger alle aktørene våre for at disse historiene skal bli fortalt. Og ikke minst; Vi trenger alle disse menneskene som kanskje ikke vet at de trengs.

Slutningen er veldig enkel; Behandles man som et offer, blir man et offer. Behandles man som en ressurs, blir man en ressurs.

Fargespills erfaring ligger i all hovedsak i arbeidet med barn og unge amatører i profesjonelle rammer og utvikling av nye talent. Erfaringene har vist oss hvordan det går an å få utvikling på feltet, og hvordan vi kan hente ut disse ressursene.

2. Generelle bemerkninger

Vi i Fargespill opplever at vi som samfunn har en ide om å utvikle innvandrere til å bli konsumenter og deltakere i et allerede etablert kulturliv, i stedet for å se hvilke muligheter innvandring representerer i forhold til å utvikle det eksisterende til noe nytt, rikere og bedre. Samfunnets velmente arroganse setter en effektiv stopper for gode og gjensidig berikende møter. Vi lykkes ikke i å skape et kulturliv med plass til alle - og vi forstår ikke hvorfor.

2.1. Respekt og likeverd:

↻ Fargespill mener at inkludering i kulturlivet i dagens samfunn generelt sett forstås ut ifra, og omtales (indirekte og direkte) som, en tjeneste etniske nordmenn og det norske samfunnet gjør innvandrergруппene som kommer til landet. Vår oppfatning er at dette premisset er feil og at det kreves en holdningsendring for å oppnå likeverd i det kulturelle liv som i samfunnet ellers.

Kulturelt medlemskap og mangfold i kulturlivet generelt er viktig, men vi kan ikke bare bestemme at det skal være like muligheter for alle; det må etableres gjennom en gjensidig respekt og lik kompetanse på kodene som kreves for innpass. De fleste er enige om at det er viktig med inkludering i det norske kulturlivet. Men før vi kan finne ut *hvordan* er det avgjørende at vi har en forståelse av *hvorfor* inkludering er viktig.

«Hvorfor» handler om at vi trenger disse nye stemmene for å gjenspeile det samfunnet vi lever i. Det handler om at vi må forstå at innvandrere tilfører noe som vi aldri kan tilføre, fordi de har erfaringer

som er helt annerledes enn våre. Det handler om at en stor gruppe mennesker som omtales som våre nye landsmenn står på sidelinjen til en av våre viktigste arenaer for innsikt, forståelse og sosial inkludering, nemlig kunstlivet.

Et inkluderende kulturliv må aldri forstås som et hjelpetiltak. Det må forstås som innhøsting av ressurser og muligheter som oppstår når forskjeller møtes. Vi må være forsiktige med å blande kunstneriske og sosiale ambisjoner. Kunsten gir nemlig i seg selv unike muligheter fordi den er resurssøkende i sitt vesen. Et sosialt prosjekt spør "Hva mangler du?" Men kunsten spør "Hva har du?" På denne måten kan et kunstprosjekt få positive sosiale konsekvenser som man sjelden får gjennom sosiale prosjekt. Derfor er kunstlivet en arena der man kan fjerne offerroller og skape likeverd, noe som er en forutsetning for alle gode samliv.

Like muligheter for kulturelt medlemskap er ikke mulig før vi etablerer et språk og en holdning hvor vi alle er likeverdige. Vi er like fordi vi er folk, men vi er forskjellige fordi vi er forskjellige folk. Vi har like mye å by hverandre – det finnes ikke en sterkere part når det kommer til kulturell verdi eller evne.

Vi mener at det trengs en generell oppvask ifht hvordan vi ordlegger og forholder oss til mennesker fra minoritetslagene i samfunnet – politiske strategier, politiske dokumenter, politiske diskusjoner og i dialog med miljøene. Sistnevnte mener vi i tillegg er alt for fraværende i den offentlige diskusjonen og det offentlige arbeidet.

Forslag til tiltak:

For å etablere et likeverdig miljø kreves det mer enn rå politisk gjennomslagskraft, det krever hjerte. Det er vanskelig å forholde seg emosjonelt til et politisk felt, etter vår oppfatning må dette til. Fargespill støtter den overordnede strategien med både å jobbe inn mot kulturinstitusjonene samt etablere lokale arenaer, men vi ser ikke hensikten med å gjennomføre strategien kun basert på politiske krav fra øverste hold.

Vår oppfatning er at strategier basert på politiske krav skaper frustrasjon og motstand, og virker mot sin hensikt. Man oppnår lite ved å innføre krav om kulturelt mangfold i institusjoner eller på lokalt nivå dersom personene som skal håndheve kravene ikke forstår verdien av hvorfor de skal gjennomføre. Det har allerede vist seg at dersom institusjonene ikke har nødvendig kompetanse på feltet eller forståelse for den kunstneriske gevinsten som ligger i kulturmøter, vil de fokusere på prosjekter som er kvantitativt målbare, og ambisjonen vil være økte bevilgninger i stedet for kunstnerisk utvikling.

Dette er komplisert, men vi mener det er viktig at de politiske kravene henger sammen med både begeistring, forståelse og kompetanse for å kunne endre de etablerte holdningene. Det er avgjørende at det utvikles av mennesker som har innpass i forskjellige innvandremiljø, og som forstår kompleksiteten for å kunne utvikle et språk og en overordnet inspirasjon til å igangsette tiltak.

- a. Holdninger og språk som signaliserer respekt og likeverd, og gir innsikt i mulighetene som ligger i at vi er forskjellige må etableres allerede i grunnskolen. Fargespill foreslår at regjeringen satser på ressursfokuserede metoder og pedagogikk gjennom kunstnerisk og kulturell virksomhet, inn i grunnskolen, videregående skole, samt i lærerutdanningen. Fargespill er allerede i gang med denne prosessen gjennom samarbeid med Byrådsavdeling

for barnehage og skole i Bergen Kommune og Høgskolen i Bergen, og vi bidrar gjerne med vår kompetanse.

- b. Fargespill forslår at Kulturdepartementet nedsetter et utvalg sammensatt av aktører fra lokale innvandremiljø samt aktører fra det norske kulturlivet med kompetanse på mangfoldsarbeid (og som har konkrete resultater å vise til), for sammen å utvikle en strategi for videre arbeid. Vi mener at det er avgjørende at det er mennesker med reell kompetanse fra feltet som utvikler tiltakene, i tett samarbeid med Kulturdepartementet.

2.2. Sosiale koder

➤ Fargespill mener at vi i samfunnet opererer med store forskjeller i forståelsen av sosiale koder.

Problemer ligger i at en stor gruppe mennesker står på sidelinjen av det norske, kulturelle felleskapet fordi de har vokst opp med andre kulturelle og sosiale koder som ikke nødvendigvis er overførbare til den norske kulturen. Minoritetene vet ikke hvordan de skal bli synlige fordi de ikke kjenner de sosiale kodene og deres kulturelle kapital blir ikke anerkjent av majoriteten. Dette skaper et tilsynelatende gap i den kulturelle kapitalen som igjen har skapt retorikk og holdninger som er svært uheldige og skadelige når vi skal utvikle såkalt kulturelt medlemskap. Anerkjennelse av innvandreres kulturelle kapital er nødvendig for å kunne skape et reelt kulturelt medlemskap.

Innvandrergrupper i Norge er ikke en homogen gruppe, og dette bør bli tydeligere i den politiske diskusjonen. Innvandrergrupper er svært komplekse, og krever derfor alt annet enn enkle løsninger. På den andre side er vi mennesker skapt like, vi har alle noe å by på. Men da må vi også vite hvordan vi skal bli hørt.

Forslag til tiltak:

- a. Vi er enige med utvalget i Kulturutredningen 2014 at det er viktig med et lokalt kulturløft. Vi mener videre at prosjekter som Fargespill er avgjørende; Prosjekter der mange innvandrergrupper møter både hverandre og det norske. Fargespill er også en praktisk innføring for aktørene og til dels også deres familier i hvordan norsk kulturliv fungerer i og med at de er tett på både planlegging, produksjon og gjennomføring av store forestillinger på våre beste scener. Fargespill synliggjør for oss etniske nordmenn og for innvandrerne selv, de kulturelle resursene mennesker har med seg fra en hel verden og hva kulturmøter kan forløse, samtidig som det er en arena der aktørene kan fortsette å utvikle både seg selv og sitt kulturelle uttrykk, i trygge rammer preget av tillit og forventninger. Vi tror at denne type prosjekter som er kunstnerisk motiverte og resursfokuserede gir pedagogiske og sosiale resultater som både fremmer samhandling over kulturelle grenser, og synliggjør kunstlivet samfunnsmessige betydning også som sosial og pedagogisk kraft.
- b. Videre ser vi for oss at utvalget nevnt under forrige punkt vil kunne være en god arena for å finne andre tiltak hvor innvandrergrupper kan danne en bedre forståelse av de sosiale kodene i norsk kulturliv, og på denne måten bidra til anerkjennelse og synliggjøring av de forskjellige gruppenes kulturelle kapital.

3. Avslutningsvis

Vi tror grunnen til at Fargespill har fungert i 9 år, og stadig vokser, er at filosofien og arbeidet vårt springer ut fra et rendyrket ressursfokus. Barna og ungdommene i Fargespill står ikke på scenen for at vi skal hjelpe dem. De står på scenen fordi ingen andre kan gjøre et de gjør. Fargespill ble heller ikke til som et resultat av politiske strategier og føringer, men har alltid vært 100 % kunstnerisk motivert.

Kulturell kapital er på samme måte som penger og aksjer en relativ og symbolsk størrelse. Verdien av denne kapitalen er proporsjonal med samfunnets verdivurdering; Den som gir blir rik - både i egne og andres øyne. Derfor tar Fargespill utgangspunkt i et gammelt sosialt ritual som har vært i bruk i alle tider, nemlig gaveutvekslingen. Vi gir hverandre det beste våre kulturer har frembrakt og av dette lager vi en forestilling. Gaveutvekslingens viktigste funksjon er ikke at vi skal få men at vi skal få lov til å gi. For når vi gir føler vi oss sterke og trygge og kan by på det beste i oss selv.

”Samfunn blir altså dypest sett skapt på mikronivå i relasjoner mellom enkeltindivider” for å sitere sosialantropologen Fredrik Barth. Det er i disse millioner av møter kulturen vår skapes. På samme måte er det alle disse enkeltmøtene mellom aktører i kulturlivet som materialiserer norsk kulturpolitikk og som forvandler ord til handling. Derfor er holdninger og motivasjon hos hver enkelt viktig. Folk som har valgt å arbeide i kunstfeltet vil heller ha kunstneriske enn politiske, sosiale og pedagogiske insentiver for sitt arbeid, og gjennom Fargespill har vi erfart at det er fullt mulig å kombinere det å arbeide med 100 % kunstnerisk fokus og samtidig høste politisk, sosial og pedagogisk gevinst.

Fargespill takker for muligheten til å spille inn våre tanker om veien videre for norsk kulturpolitikk. I tillegg vil vi rette en stor takk for tilskuddet vi har mottatt fra Kulturdepartementet for 2013! Vi vil også gjerne invitere Kulturdepartementet til å gå i tettere dialog med oss om mulige nasjonale tiltak.

Mvh,

Stiftelsen Fargespill